

Vykypěl, Bohumil

[Cooper, David L. Creating the nation: identity and aesthetics in early nineteenth-century Russia and Bohemia]

Linguistica Brunensia. 2013, vol. 61, iss. 1-2, pp. 261-262

ISBN 978-80-210-6254-2

ISSN 1803-7410 (print); ISSN 2336-4440 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/127179>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

definici a podstatné vlastnosti terminu, prezentuje postupy tvoření odborných názvů a též podstatu a fungování jednotek s hraničním postavením – profesionalismů a pojmenování slangových.

Nově v tomto zpracování přibyla kapitola věnovaná onomastice (především díky specializaci Márie Imrichové), která je ve slovenské lingvistice chápána (obdobně jako v prostředí českém) jako subdisciplína jazykovědy s relativně značnou mírou autonomnosti. V poměrně komplexním přehledu jsou prezentovány teorie zabývající se znakovou povahou proprií, uvedeny jsou také základní funkce vlastních jmen (nominační, identifikační a diferenciacní), jež tuto část lexika odlišují od apelativ. Závěr kapitoly sleduje dílčí onymické systémy a subsystémy vymezené na základě druhu pojmenovávaného objektu (bionyma dále členěná na antroponyma, zoonyma a fytonyma; a abionyma, v jejichž rámci se tradičně rozlišují toponyma a chrématonyma).

Poslední a nejrozsáhlejší část práce tvoří kapitola věnovaná lexikografii, jež na ploše více než padesáti stran nejprve seznamuje se základními lexikografickými pojmy a typologií slovníků a následně s vývojem lexikografie na Slovensku od nejstarších dob až po současnost. Pouze stručně jsou vyloženy fáze časově vzdálené (tzv. předspisovná a po roce 1787), podstatně více prostoru je věnováno slovenské lexikografii od roku 1945, zejména charakteristice větších slovníkových projektů realizovaných v tomto období (autoři ale sledují i slovníky připravené jedním autorem či menším kolektivem, např. *Frekvencia slov v slovenčine*, *Malý frazeologický slovník*, *Homonymický slovník*, *Slovník cudzích slov* ad.). V chronologickém sledu jsou detailně představeny zejména výkladové slovníky slovenštiny (*Slovník spisovného jazyka slovenského*, *Slovník slovenského jazyka*, *Krátky slovník slovenského jazyka* a *Slovník súčasného slovenského jazyka*). U žádného z prezentovaných děl nechybí relevantní informace o okolnostech vzniku, materiálové bázi, podobě heslového slova apod. Některé slovníky jsou navíc doplněny ukázkou heslového slova. Obdobným způsobem jsou zpracovány také vybrané specializované slovníky (např. *Slovník slovenských nářečí*, *Synonymický slovník slovenčiny*, *Slovník cudzích slov* ad.).

Publikace *Základy slovenskej lexikológie* a na ni navazující recenzovaná práce *Kapitoly z lexikológie a lexikografie* vyšly během osmi let hned čtyřikrát, což vypovídá o velké oblibě a současně o potřebě tohoto typu textu, který srozumitelně a přehledně podává výklad základní lexikologické problematiky a zprostředkovává studentům prvotní seznámení s velmi rozsáhlou a tematicky pestrou oblastí jazykovědy. Recenzovaná práce systematicky představuje tradiční a relativně nesporné lexikologické poznatky i novější výsledky rozličných (místy i značně diferencních) badatelských přístupů, a umožňuje tak studentům uvědomit si, že je třeba přistupovat k lexikonu (ale i jazyku a poznání vůbec) s vědomím, že vedle sebe mohou existovat různé názory a teorie, jež je třeba vnímat s otevřeností a současně kriticky.

Příspěvek vznikl v rámci grantového projektu specifického výzkumu Čeština v jednotě synchronie a diachronie – 2012 (MUNI/A/0762/2011).

Michaela Ficnarová
<ficnarova.michaela@gmail.com>

David L. Cooper: Creating the Nation: Identity and Aesthetics in Early Nineteenth-century Russia and Bohemia. DeKalb, Illinois: Northern Illinois University Press 2010. VIII + 347 s. ISBN 978-0-87580-420-0. 42 \$

Historičtí jazykovědci a historičtí literární vědci vědí, že čím dále do minulosti, tím méně možno oddělovat jazykovědná a literárněvědná badání, a proto tím méně radno nesledovat produkci toho druhého oboru. Proto ať se laskavý čtenář nepodivuje, že v lingvistickém časopise chceme upozornit na knihu Davida L. Coopera, původně disertaci přijatou na newyorské Columbia University. Její obsah je následující. V úvodu se načrtává téma knihy: vznik nového paradigmatu národní literatury

v Čechách a Rusku v prvních třech dekadách 19. století (*Introduction*, s. 3–11). Samotná kniha je pak rozdělena do tří velkých částí, zabývajících se třemi konceptuálními oblastmi odpovídajícími třem fázím vytváření „národních literatur“ v obou zkoumaných zemích. V první kapitole se pojednává o formování a povaze nového literárního paradigmatu obecně a v českém a ruském prostředí zvlášť: o jeho historickém a národním (ne univerzálním a obecném) zarámování literatury, o originálně (ne imitativně) tvůrčí podstatě literatury a jejího hodnocení, o postavení jazyka do centra literárních, kulturních a národních debat (*Part I – Shifting terms: Literature, language, culture*, s. 13–85). V druhé kapitole se ukazuje, jak se nové paradigma realizovalo překladatelskou či šíře „přenašečskou“ činností ve smyslu integrace „nižších“ i „vyšších“ literárních vrstev do jednoho celku národní literatury: píše se o ohlasové poezii, o diskusích o časoměrné poezii v českém prostředí a o obdobných diskusích o řeckých metrech v ruském prostředí (*Part II – Translation and national culture*, s. 87–161). Třetí kapitola rozebírá aspekty a protikladnosti národně definovaného literárního diskursu: různé definice pojmu *narodnost* jako souboru rysů vymezujících ruskou národní literaturu a národní literaturu vůbec, proměny v chápání „klasičnosti“ a „libozvučnosti“ v českém kontextu, uplatňování národní perspektivy ve školním literárním vzdělávání v konkurenci s klasickým vzděláním (*Part III – Terms in conflict*, s. 163–250). Celá kniha se pak shrnuje v koncizním závěru (*Conclusion*, s. 251–257).

Tureček (2005) upozornil na absenci komparativního aspektu v tradiční české literární historii. Macura (1995) jakoby to potvrzoval: řada věcí (např. i lingvocentrismus, zjištěný Cooperem, s. 65–67, i v Rusku) u Macury považovaných za typické pro český model vytváření novodobého národa se nachází i jinde. Cooper to dokonce obrací a český – „umělý“, „neorganický“, „intelektuální“ – model formuluje jako obecnou podobu formování moderních národů (s. 256). Zdá se pak, že s (národní) literaturou je to jako se spisovným jazykem: spisovný jazyk není zastřešení dialektů, ale spíš „umělý“ celek jako funkční osa vytvářející z dialektálního kontinua národní jazyk; a podobně literatura není kulturní zastřešení organického národního celku, ale spíš „umělá“ spojnice intencionálního celku národa. V každém případě představuje Cooperova kniha pro bohemisty doporučené čtení, nabízející zajímavé srovnávání koncepce literatury v českém a ruském prostředí počátku 19. století. Hlavní její myšlenka, že nová – romantická – estetika, vzniklá z pocítované krize staré – klasicistické – estetiky, tehdy vytváří – nový či novodobý – národ a že nová estetika je stejně silný národotvorný faktor jako faktory sociální, politické a podobné, si zaslouží pozornost.

Literatura

Macura V. 1995. *Znamení zrodu. České národní obrození jako kulturní typ*. Praha.

Tureček, D. 1995. Murkovy „Deutsche Einflüsse“ a jejich české přijetí, in: *Matija Murko v myšlenkovém kontextu evropské slavistiky*. Ed. I. Pospíšil a M. Zelenka, Brno, 87–99.

Bohumil Vykypěl
<vykypel@iach.cz>

Balhar, Jan – Bachmannová, Jarmila – Čižmárová, Libuše – Hlubinková, Zuzana – Ireinová, Martina – Kloferová, Stanislava – Komárková, Zina – Konečná, Hana – Přadková, Petra – Spinková, Stanislava – Šípková, Milena: **Český jazykový atlas, Dodatky**. Praha: Academia 2011. 579 s. ISBN 978-80-200-1967-7.

Koncem roku 2011 vydalo nakladatelství Academia šestý, závěrečný, sumarizující svazek *Českého jazykového atlasu* (ČJA), nazvaný *Dodatky*. Završilo se tak unikátní jazykovězeměpisné dílo představující první úplný obraz územního rozrůznění českého národního jazyka. Křest tohoto díla